

וממה שנאמר בהמשך הפסוק לענין חיוב כרת "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ולא כתוב "והנפש האוכלת עונה תשא" ללא תיבת "ממנו", הרי זה בא למעט, שרק באחד מבין שני אלו אם אכל ענוש כרת, ולא בשנים אלו. ואיזה זה? — זהו "חוץ לזמנו". ולמעוטי חוץ למקומו, שאינו ענוש כרת.

ומקשינן: ואימא להיפך — "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא" זהו חוץ למקומו, ולמעוטי מתיבת "ממנו" את חוץ לזמנו שאין חייבין על אכילתו כרת!?

ומתריצין: מסתברא ש"חוץ לזמנו" עדיף להעמיד בו את הכרת, משום דפתח הפסוק ביה בתחילה "ואם האכל יאכל ביום השלישי!"

ומקשינן: אדרבה, ב"חוץ למקומו" עדיף להעמיד בו את הכרת, כיון דסמיך ליה תיבת "ממנו", הממעטת אחד משניהם מעונש כרת, לתיבת "פיגול", שממנה נלמד פסול של "חוץ למקומו"!

ומתריצין: אלא, אמר אביי: כי אתא רב יצחק בר אבדימי, אמר רבה: סמיך אדתי תנא: כשהוא אומר "ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה, ואכליו עונו ישא, כי את קדש ה' חלל, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה!" בפרשת קדושים תהיו [שהוא "קרא זוטא", שקצר הוא ביחס לפסוק שבפרשת צו], הרי פסוק זה מיותר. שאין תלמוד לומר אותו, שהרי כבר נאמר בפרשת צו "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה".

ומקשינן: ואימא להיפך, "ואוכליו עונו ישא", זהו האוכל קרבן הנפסל במחשבת "חוץ למקומו" שענוש כרת. ומה שנאמר "ואוכליו" ולא נאמר "ואוכלו" המלמד שרק אחד ענוש כרת ולא שניהם, בא למעוטי את האוכל בשר נותר מכרת!?

ומתריצין: מסתברא, נותר היה ליה לאוקמי בכרת, כדי למגמר ממנו בגזירה שוה עון — עון ל"חוץ לזמנו" האמור בפרשת צו, שבו לא נאמר כרת אלא "עונו ישא", וללמדנו, כשם שנשיאות עון האמורה בפרשת קדושים ענינה הוא ענוש כרת, שהרי במפורש נאמר כאן "ונכרתה הנפש ההיא", כך נשיאות עון האמורה בפרשת צו, ענינה הוא ענוש כרת.

וגזירה שוה זו שייכת רק אם נאמר שהענוש כרת האמור בפרשת קדושים נאמר על אכילת נותר, כיון דדמי קרבן שנפסל במחשבת חוץ לזמנו ליה לנותר בז"ב.

[ז' היינו זמן, ששניהם נפסלו על ידי "זמן" — הנותר נפסל על ידי זמן ממש, שעבר זמנו, ו"חוץ לזמנו" נפסל על ידי מחשבת הזמן.]

ב' היינו במה, ששני פסולים אלו, של נותר ושל חוץ

כח-ב אלא יש לנו לומר, אם פסוק זה שבפרשת קדושים אינו ענין למחשבת "חוץ לזמנו", שכבר אמור דינה בפרשת צו, תנהו לענין מחשבת "חוץ למקומו". ואין לומר שבא הפסוק לפסול את הנותר ממש כפי שהוא פשוטו של מקרא, שהרי אין סברא שאחר שהוכשר הקרבן יחזור ויפסל, ובהכרח בא הפסוק לפסול את המחשב בשעת עבודה.

ונמצא, שהפסוק בפרשת צו בא כולו להורות על מחשבת "חוץ לזמנו", אשר האוכל מן הקרבן שנפסל

12. הקשה הפנים מאירות, מאחר ומיעטנו את "חוץ למקומו" מחיוב כרת מ"ואוכליו עונו ישא", נמצא כי תיבת "ממנו" האמורה בפרשת צו לגבי "חוץ לזמנו" מיותרת, שאין היא נצרכת למעט את "חוץ למקומו" מכרת כפי שסברנו עד עכשיו?

וכתב הטהרת הקדש לתרץ בזה, כי באמת יתכן לומר

מחשבת "חוץ לזמנו" מיותרת, כי כן דרך התורה לכתוב, וכל מה שסברה הגמרא למעט כרת בחוץ למקומו מתיבת "ממנו" הוא רק כאשר סברנו שמפסוק זה נלמדים גם "חוץ לזמנו" וגם "חוץ למקומו" שאז אכן אין זה דרך לכתוב "ממנו" בלשון יחיד כיון שמדבר על שני פסולים, ובהכרח זה בא למעט שרק על אחד מהם יש חיוב כרת ולא על שניהם. אבל לאחר שאמרנו

וכתב הטהרת הקדש לתרץ בזה, כי באמת יתכן לומר

ש' שלישי, והיינו שבשניהם נאמר "שלישי" מיותר].
ומה שאין כן בטומאת בשר, שאיננה פסול מחשבה, וטומאת מקצת אינו פוסל את כולו, ופסול זה הינו אף לאחר שתמו עבודות הדם, ולא נאמר בה "שלישי" מיותר. וכיון שחוץ לזמנו דומה לחוץ למקומו בדברים אלו, הרי שיש להעדיף ללמוד משם, ולא מטומאת בשר שאינו דומה לה.

אלא, אמר רבי יוחנן: מה שהעמדנו את הכרת שבפרשת קדושים על נותר ולא על חוץ למקומו הוא משום שתני **זבדי בר לוי: אתיא גזירה שוה "קודש – קודש"** ללמדנו כי מה שנאמר שם "ואוכליו עונו ישא" על נותר הוא נאמר, וכך דורשים: **כתיב הכא בפרשת קדושים "ואוכליו עונו ישא, כי את קדש ה' חילל, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה"**, **וכתיב התם "ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא"**, **מה להלן מדובר בקדש שהוא נותר, אף כאן מדובר בקדש שהוא נותר,** הרי שלמדנו שקדש האמור בפרשת קדושים לגבי כרת מדבר בנותר.

ואל תאמר שהפסוק בפרשת קדושים עוסק בין בחוץ למקומו ובין בנותר, שהרי **ומיעט רחמנא** באותו פסוק **גבי נותר** בכותבו "ואוכליו עונו ישא" ולא כתב "ואוכלו" **למעוטי חוץ למקומו מכרת.**

ומקשינן: **ומאי חזית דקרא אריכא** שבפרשת צו להעמידו **בחוץ לזמנו**, לומר שבחוץ לזמנו יש כרת משום הגזירה שוה של "עון – עון", ואילו את הפסוק "ואם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא ואוכליו עונו ישא", שהוא הקרא זוטא **דפרשת קדושים תהיו,** העמדת **בחוץ למקומו**, לומר שאין בחוץ למקומו כרת משום המיעוט של "ואוכליו"?

איפוך אנא, ונעמיד את הפסוק שבפרשת צו על חוץ למקומו, ואת הפסוק שבפרשת קדושים על חוץ

לזמנו, נהגו אף בקרבנות שהוקרבו בבמת יחיד], ומה שאין כן קרבן הנפסל במחשבת "חוץ למקומו", שאינו דומה לנותר בז"ב, שהרי אין הוא נהוג בבמת יחיד, ואין ענינו תלוי בזמן].

ולכן, אילו היינו מעמידים את הפסוק של "ונכרתה" האמור בפרשת קדושים על "חוץ למקומו", לא היה לנו ללמוד משם כרת על "חוץ לזמנו", כי היה לנו ללמוד את "חוץ לזמנו" בגזירה שוה אחרת של "עון – עון" מ"טומאת בשר", שאף היא נאמרה בלשון "עון", שנאמר בפרשת הציץ "ונשא אהרן את עון הקדשים", ללמד שהציץ מכפר על טהור שאכל בשר קודש טמא. ועון זה אין בו עונש כרת אלא עבירת לאו בלבד. ואם היינו לומדים משם, הרי אף ב"חוץ לזמנו" היה הדין שאין עונש כרת אלא לאו בלבד. (13) ובכדי שנעדיף ללמוד את "חוץ לזמנו" מפרשת קדושים דווקא ללמד שיש בו כרת, יש לנו להעמיד הפסוק שם ב"נותר" הדומה ל"חוץ לזמנו" בז"ב, ואז יהיה עדיף ללמוד "חוץ לזמנו" מ"נותר" הדומה לו, ולא מ"טומאת בשר", שאינה דומה לו כלל. (14)

ומקשינן: אם הטעם להעמיד את הכרת שבפרשת קדושים בנותר הוא בכדי ללמוד את חוץ לזמנו מפרשה זו ולא מטומאת בשר, כי אז **אדרבה, חוץ למקומו הוה ליה לאוקמי בכרת, ולמגמר ממנו** בגזירה שוה של "עון – עון" **לחוץ לזמנו דדמי ליה לחוץ למקומו במקד"ש.**

[מ' מחשבה, והיינו ששניהם פוסלים על ידי מחשבה,

ק' קצת, והיינו שבשניהם אם פסל את מקצתו במחשבה נפסל כולו,

ד' דם, והיינו ששניהם פוסלים על ידי מחשבות הנעשות בעת עבודת הדם,

וללמוד ממנו חיוב כרת ב"חוץ לזמנו" הדומה לו, אולי באמת נאמר חיוב הכרת ב"חוץ למקומו", ואת "חוץ לזמנו" יש לנו ללמוד מ"טומאת בשר" שאין בו חיוב כרת?

ופירשו התוס', כי גזירה שוה זו של "עון – עון" ב"חוץ לזמנו" מפסוק זה שבפרשת קדושים ניתנה בסיני, וכיון שידענו שיש לדורשה הרי שמסתבר להעמיד הכרת ב"נותר" הדומה ל"חוץ לזמנו" בז"ב, כי יש להעמיד הפסוקים הנלמדים זה מזה באופן שיהיו דומים זה לזה, אבל לא שהעמדנו כן בשביל למנוע את הלימוד מ"טומאת בשר", שהרי זאת מנין לנו!

שאינו פסוק זה מדבר אלא על "חוץ לזמנו" בלבד, הרי כך היא לשון התורה לכתוב, ואין לנו למעט מזה כלום.

13. והקשה הטהרת הקדש, לשם מה זקוקים אנו לגזירה שוה של "עון – עון" מ"טומאת בשר" ללמד על "חוץ לזמנו" שאין בו כרת, הרי אף ללא גזירה שוה זו כך היה הדין, שהרי לא נכתב כרת ב"חוץ לזמנו" ואין לנו לחדשו מלבנו?

14. כן פירש רש"י. והתוס' [בד"ה מסתברא] תמהו על פירושו, מנין לנו דבר זה להעמיד את החיוב כרת שבפסוק זה ב"נותר"

וכך יש לדרוש פסוק זה: **דכתיב**, "ואם האכל יאכל" – **בשתי אכילות הכתוב מדבר**. והיינו שתי מחשבות הפוסלות ולא אכילות ממש, **אחד** שחישב על **אכילת אדם** שתהיה למחר, **ואחד** שחישב על **אכילת מזבח**, היינו הקטרת האימורים שתהיה למחר, ובשניהם נעשה הקרבן פיגול.

"מבשר זבח שלמיו" – הקיש הכתוב זבחים לשלמים לומר לך, **מה שלמים יש בהם מפגלין**, והיינו עבודות הדם המתירות את הבשר, אשר המחשבה בעת עשייתן היא המפגלת, ויש בהם **מתפגלין**, שהם הבשר והאימורים שנתפגלו כתוצאה ממחשבת הפסול שנעשתה בעבודה המתירתם, **אף כל שיש בהם מפגלין ומתפגלין** נוהג בהם דין פיגול, להוציא מנחות כאלו המוקטרות כליל ואינן נקמצות, שאין בהן שיריים שיהיו מתפגלין מחמת מחשבת הפסול שנעשתה בעת הקמיצה המתירתם.⁽¹⁶⁾

"שלישי" – זה חוץ לזמנו.

"לא ירצה" – משמעו שהזריקה שהיא המרצה בכל קרבן, לא תהא מרצה בקרבן שחשב בו מחשבת פיגול, וללמדך שעד לזריקת הדם לא נקבע פיגול בקרבן אלא הוא תלוי ועומד, אם יורק הדם על המזבח יחול הפיגול, ואם לא יורק אלא ישפך בטל הפיגול.⁽¹⁷⁾ ודרשנו כן ממה שנאמר "לא ירצה" **שכהרצאת קרבן כשר כן הרצאת פסול – ומה הרצאת קרבן כשר אינו אלא עד שיקריבו כל מתיריו ולא מרצה לבעליו עד לאחר ארבע עבודות**

לזמנו⁽¹⁸⁾, ויהיה הדין שבחוץ למקומו חייב כרת על אכילתו משום גזירה שוה של "עון – עון", ובחוץ לזמנו לא יהא חייב כרת על אכילתו משום המיעוט של "ואוכליו"!¹⁹

ומתריצין: **מסתברא** להעמיד את הקרא **אריכא** שבפרשת צו **בחוץ לזמנו**, כיון שבפסוק זה לא נאמר כרת אלא מבקשים אנו ללמוד בו כרת על ידי **דגמר** גזירה שוה של "עון – עון" **מנותר**, וכיון **דרמי ליה** חוץ לזמנו לנתר **בו"ב** עדיף להעמיד זה בחוץ לזמנו ולא בחוץ למקומו שאינו דומה לנתר בדבר זה.

ומקשינן: מאחר שחוץ לזמנו דומה לנתר יותר מאשר חוץ למקומו, הרי **שאררבה**, יש להעמיד את הקרא **אריכא** שבפרשת צו **בחוץ למקומו**, ואת הקרא זוטא של **"שלישי" דקדושים תהיו**, שבו נאמר גם דין נותר, **בחוץ לזמנו**, כי **משום דרמי ליה** חוץ לזמנו לנתר בו"ב, והיה מקום לטעות וללמוד אותם זה מזה ולומר שכשם שהנתר בכרת כך גם דינו של חוץ לזמנו שיהיה בכרת, **לכך סמכיה** התורה את שניהם זה ליד זה, **וקא ממעט ליה** מ'ואוכליו ולא 'ואוכלו', לומר, שאף על פי שדומים הם אין ללומדם זה מזה אלא דווקא הנתר בכרת ולא חוץ לזמנו!²⁰

אלא, אמר רבא: בין פסולו של חוץ למקומו ופטורו מכרת, ובין פסולו של חוץ לזמנו וחיובו בכרת, **כולהו – מקרא אריכא** שבפרשת צו, **אתיין.**

15. תמהו **התוס'** [בד"ה ואיפוך]: הרי לעיל אמרה הגמרא כי בפסוק שבפרשת שמיני נאמר "שלישי" אשר לכאורה ענינו ב"חוץ לזמנו", ורק משום אם אינו ענין ל"חוץ לזמנו" נתנהו ענין ל"חוץ למקומו", וכיון שכן הרי מסתבר כי הפסוק שבפרשת צו שהוא הראשון עוסק ב"חוץ לזמנו" כפי שנכתב בו, והפסוק שבפרשת קדושים נדרש על "חוץ למקומו" באם אינו ענין וכו', כי לא מסתבר שהפסוק שנכתב ראשון ידרש באם אינו ענין, והשני ידרש כפי שנכתב!²¹

וכתב **המנחת אברהם**, שזהו מה שכתב כאן רש"י שדבר שאין לו שיריים אין בו פיגול שהרי אין לו מתיר להתפגל מחמתו, והיינו שלא יכול לחול בו פיגול כי אין לו מתיר שיתפגל על ידו. אולם, כתב בשם הגרי"ז, שדעת התוס' אינה כן, לפי שכתבו לקמן לגבי לבונה שאינה מתפגלת, שהם שהיא ניתרת על ידי הקומץ, מכל מקום, כיון שהיא עצמה דבר המתיר הרי שאינה דומה לשלמים, שבהם אין הפיגול חל בדבר המתיר. ודברי התוס' יתכנו רק אם נאמר כי מה שצריך דבר הניתר הוא משום שלא חל פיגול על המתיר עצמו, אבל אם הטעם הוא משום שלא חל פיגול אלא על ידי דבר המתיר, אז בלבונה שייך פיגול על ידי הקומץ המתירה.

17. **המשנה למלך** [הלכות פסולי המוקדשין, פרק י"ח הלכה ז'] הסתפק באוכל קודם זריקה מבשר קרבן שחישב בו מחשבת

16. בחידושי **מרן רי"ז הלוי** [הלכות מעילה, עמוד 102] כתב, כי דין דה שפיגול הוא רק בדבר שיש לו מתירים, אינו תנאי בהלכות פיגול שיהיה דומה לשלמים שכשם שבהם לא חל הפיגול בדבר מתיר אלא בדבר הניתר כך הדין בכל פיגול שאינו חל בדבר המתיר, אלא עיקר דינו של פיגול שצריך שיהיו לו מתירים שעל ידם יתפגל הדבר הניתר כי אין הפיגול חל אלא על ידי המתיר, ודייק דבריו מלשון הרמב"ם [הלכות פסולי המוקדשין, פרק י"ג הלכה ב] שכתב שאין מתפגל אלא

שמה תאמר, כי מה שנאמר "המקריב אותו" מתייחס להמשכו ויש לקוראו "המקריב אותו" – לא יחשב וללמד שהכהן המקריב אותו לא יחשב עוד בכהונה ויפסל מלכהן, אין לומר כן, שהרי נאמר "המקריב אותו לא יחשב" ולמדנו **זבחה הכתוב מדבר** שהוא נדון ב"לא יחשב", ואינו **מדבר בזבחה**, שאין הכהן הזובח נפסל מלכהן כי אין הוא נדון ב"לא יחשב"!

"לא יחשב" – לא יערב בו מחשבות אחרות, כט-א שאין הקרבן מתפגל אלא אם חישוב בו מחשבת "חוץ לזמנו" בלבד, שרק בזו יש חיוב כרת על אכילתו, אבל אם חישוב מעבר למחשבת "חוץ לזמנו" עוד מחשבת פסול אחרת כגון מחשבת "חוץ למקומו" שאינה מפגלת אלא פוסלת בלבד, יצא הקרבן מידי פיגול ואין חייב על אכילתו כרת.¹

"פיגול" – זה מחשבת חוץ למקומו, שאף בו נפסל הקרבן.

הדם המתירות שהזריקה היא האחרונה בהם, אף **הרצאת פסול** קביעת הפיגול בו אינה אלא עד **שיקריבו כל מתיריו**, ואין הקרבן נקבע בפיגול אלא לאחר כל ארבע עבודות הדם. [ולשון "מתיריו" ולשון "הרצאת פסול" בקרבן שנפסל אינו אלא לשון מושאלת, שהרי אין "הרצאה לפסול", וכן אין "מתיר" לקרבן שנפסל, אלא הכוונה לזריקת הדם, שהיא המרצה והמתירה בקרבן כשר, ובקרבן פסול מכונה הזריקה "מרצה לפיגול"].

"המקריב" – בהקרבה הוא נפסל, דהיינו: מה שמחשב בו בשעת הקרבה מחשבת אכילה חוץ לזמנו הוא הפוסל בו, ואינו נפסל אם לא חישוב דבר זה ורק בפועל אכלו ביום השלישי, וכך נדרש הפסוק: "לא ירצה המקריב", לא תהא זריקת הדם מרצה אם הקריבו במחשבה על מנת לאוכלו חוץ לזמנו.

כתב לאו על אוכל בשר שנפסל במחשבת חוץ למקומו, וכיון שכן, הרי שאף אם נפסל הקרבן מיד על ידי מחשבתו, עדיין לא חל בו פסול זה של פיגול לעבור עליו בלאו הנוסף, ולזה צריך שיחול שם פיגול בקרבן על ידי שקרבו כל מתיריו. ועוד הוסיף לבאר, על פי מה שכתב בכתיבי הגרי"ז, כי בפיגול, מלבד הפסול שחל בקרבן ככל פסולי המוקדשין, חל פסול נוסף בבשר, ואם כן אף במחשבת חוץ למקומו חל פסול זה ולכך יש בו לאו נוסף מעבר ללאו של פסולי המוקדשין, ופסול זה חל רק בזריקה שקרבו כל מתיריו והורצה לפיגולו.

חוץ למקומו אם לוקה, האם דין זה שצריך שיקרבו כל מתיריו נאמר לגבי עצם פסול הקרבן שאינו נפסל כלל במחשבה עד שיקרבו כל מתיריו, ובין במחשבת "חוץ לזמנו" בין במחשבת "חוץ למקומו" נאמר דין זה ואינו לוקה, או שפסול הקרבן עצמו חל מייד כשחישוב, ורק שלענין פיגול היינו ב"חוץ לזמנו" שיש בו כרת נאמר דין זה שאין הפיגול חל לחייבו כרת עד שיקרבו כל מתיריו. והביא את דברי הגמרא בתחילת מעילה, שמבואר שם שבין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו הזריקה היא המרצה לפיגולם, והיינו שאין הפסול חל כלל עד שיקרבו כל מתיריו.

אולם החזו"א (מכשירין, סימן י' ס"ק ד') כתב, כי ודאי האוכל לאחר המחשבה קודם הזריקה לוקה, שכשם שבכל הקרבנות הפסולים מחיים עובר עליהם משום "בל תקדישו" ואינם צריכים הרצאה לעבור עליהם בלאו, הוא הדין לגבי פסול של מחשבת פסול שעובר על אכילתו מיד, ואין לומר שפסולים אלו של מחשבה אינם חלים כלל קודם הרצאה שהרי דינם להישרף מיד אף בלא שנוקד הדם, ובהכרח שכבר חל פסולם מיד. ורק לענין חיוב כרת אמרה תורה שלא חל פיגול במחשבת חוץ לזמנו עד לאחר הזריקה.

ויעויין בגמרא לקמן [פד ב] שענין מרצה לפיגולו נאמר רק ב"חוץ לזמנו" ולא ב"חוץ למקומו". ואמר בזה הגרי"ז, שאף אם חל פסול בקרבן מיד כשחישוב, מכל מקום שייך לומר אף ב"חוץ למקומו" שהזריקה מרצה לפיגולו, כיון שמלבד האיסור שיש באכילת קרבן שנפסל ככל איסור אכילת פסולי המוקדשים, יש איסור נוסף של אכילת בשר שנפסל משום פיגול, וביאר המנחת אברהם, שהרי הרמב"ם [נהלכות פסולי המוקדשין, פרק י"ח הלכה ג'] כתב כי באכילת פסולי המוקדשים יש לאו של "לא תאכל כל תועבה" ואילו בפיגול כתב [שם, הלכה י"ז] שיש לאו מיוחד של "לא יאכל כי קדש הם", וכן בספר המצוות לרמב"ן [הוספות על ל"ה, ל"ה ה']

1. הקשה הגרי"ז, מאחר וחישוב מחשבת פסול נוספת מלבד מחשבת הפיגול, נמצא, שלא נעשו כל עבודות הדם בהכשר, ולעיל אמרה הגמרא ש"הרצאת כשר כך הרצאת פסול", שאין הקרבן נעשה פיגול אלא אם קרבו כל מתיריו בהכשר, ואם כן מדוע צריך לימוד מיוחד לזה שמחשבות מוציאות זו מזו?

ותירץ, כיון שאין מחשבה פוסלת אלא בדבר הראוי לעבודה, ולאחר שחישוב מחשבת פיגול כבר אין הקרבן ראוי לעבודה, לכן אין מחשבת הפסול שמחשב לאחר מכן נתפסת לפסול את הקרבן, ואין כאן חסרון של "קרבו כל מתיריו", ולכך צריך פסוק מיוחד ללמד שיש פסול חדש, משום "מחשבות מוציאות זו מזו". ולפי זה נמצא, שבאופן שהקדים את מחשבת הפסול ורק לאחריה חשב מחשבת פיגול, שבוה כבר נפסל הקרבן על ידי מחשבת פסול הראשונה, הרי שאין צריך בזה לדין של "מחשבות מוציאות זו מזו", ובלאו הכי לא יהיה פיגול משום שלא קרבו כל מתיריו בהכשר.

עוד תירץ, שמחשבת "חוץ למקומו", היות ולמדנו שמצטרפת עם מחשבת "חוץ לזמנו" לשיעור אחד, הרי שאף היא נחשבת מחשבת פיגול, ואין היא מהוה חסרון של "קרבו כל מתיריו", ורק אם היה פסול אחר יש חסרון זה.